

Monumentnummer*: 530848

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status rijksmonument
Inschrijving register* 26 april 2010
Kadaster deel/nr 82977/118

Woonplaats*	Gemeente*		Provincie*				
Rotterdam	Rotterdam		Zuid-Holland				
Straat*	Nr*	House letter*	Toev.*	Postcode*	Woonplaats*	Situering	Locatie
Coolsingel	105			3012 AG	Rotterdam		
Coolsingel	103			3012 AG	Rotterdam		
Van Oldenbarneveltplaats	7			3012 AH	Rotterdam		
Van Oldenbarneveltplaats	9			3012 AH	Rotterdam		
Hennekijnstraat	50			3012 EB	Rotterdam		
Hennekijnstraat	60			3012 EB	Rotterdam		
Aert van Neshof	12			3012 CS	Rotterdam		
Kadastrale gemeente*	Sectie*	Kadastraal object*		Appartement aanduiding		Grondperceel	
Rotterdam	AF					1584	

Omschrijving**

Inleiding

WARENHUIS 'De Bijenkorf' met vm. BIOSCOOP 'Cineac-NRC' in 1955-1957 gebouwd naar ontwerp van M. Breuer in samenwerking met A. Elzas. Het warenhuis maakt onderdeel uit van het beschermde complex 'De Bijenkorf'. Voor advies over de interieurinrichting van de Bijenkorf werd de hierin gespecialiseerde Amerikaan D. Schwartzmann aangetrokken. De aan het Bauhaus opgeleide en later als leraar verbonden architect Breuer is met name na de Tweede Wereldoorlog invloedrijk en internationaal bekend geworden. Vanaf 1939 werkte de gevluchte Hongaar als architect en docent in Amerika. In Nederland ontwierp hij ook de Amerikaanse Ambassade in Den Haag en Van Leers Vatenfabrieken in Amstelveen. Elzas, beroemd geworden met zijn synagoge in functionalistische stijl aan de Lekstraat in Amsterdam (1937), was de vaste architect van het Bijenkorfconcern na de oorlog en verantwoordelijk voor filialen van de

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Hema. In het ontwerp voor De Bijenkorf zijn nieuwe, in Amerika gangbare inzichten herkenbaar in het toepassen van nagenoeg gesloten gevels. Het uitsluiten van buitenlucht en daglicht werd realiseerbaar door technische ontwikkelingen op het gebied van kunstverlichting en klimaatinstallaties. Dit is een belangrijk onderscheid met de voor de oorlog gangbare warenhuizen met grote lichthoven en rijkbeglaasde gevels. Naast maximale aandacht van de klant voor de koopwaar was de grotere hoeveelheid wandoppervlak een groot voordeel. De in het ontwerp opgenomen bioscoop was aanvankelijk bedoeld voor vertoningen van het filmjournaal en later als filmtheater in gebruik. Bijenkorf en vm. Cineac waren intern met elkaar verbonden.

Aan de westzijde oorspronkelijk een voor toekomstige uitbreiding gereserveerd bouwvlak. Het hier gesitueerde en door Breuer ontworpen glazen expositiepaviljoen ('Bijkorama') is in 1994 geamoveerd. De betonnen afrit met gebogen wanden en het onder het maaiveld gelegen expeditiecentrum zijn in 2009 gesloopt, evenals het hier aanwezige metalen draaiplatform voor het keren van expeditieauto's.

Omschrijving

Het WARENHUIS bestaat uit een rechthoekige bovenbouw met nagenoeg blinde gevels waarachter vier bouwlagen schuilgaan op een begane grond en kelder. Door de transparante behandeling van de plint van het gebouw, die ook nog iets terugligt, is het doosvormige volume visueel losgehouden van het maaiveld. De vm. Cineac BIOSCOOP is ondergebracht in een smal tussenlid aan de noordzijde dat lager is en teruggedrukt. Het gebouw heeft een beperkt gebleven aantal veelhoekige kolommen met een holle stalen kern, ten gunste van een flexibele en efficiënte indeling van de verkoopverdiepingen. In de constructie van de buitengevels bepalen rechthoekige kolommen het ritme. De drie vrijliggende gevels van de bovenbouw zijn bekleed met platen travertijn voorzien van een frijnslag in afwisselende richting voor een levendig oppervlak. Aan de oost- en westzijde zijn deze platen zeshoekig en vormen ze een, op de naam van het warenhuis zinspelend honingraatmotief. Aan de zuidgevel en de zichtbare delen van de noordgevel rechthoekige platen. De gevelvlakken zijn geperforeerd met smalle spleetvensters die afgezien van een functioneel nut vooral een decoratief effect hebben. Aan de binnenzijde zijn de ramen met lichtarmaturen uitgerust. Twee horizontale vensterstroken onder de dakrand zorgen voor de daglichttoetreding in kantoren en ateliers op de vierde verdieping. Twee grote rechthoekige vensters markeren op de 2e verdieping de locatie van de lunchroom. In contrast met de lichte natuurstenen omhulling van de gevels is donker Portugees graniet toegepast als bekleding van kolommen, wanden en vloeren in de plint en in de grote gevelopeningen. De begane grond bestaat uit doorlopende etalages met glaspuiken, die iets zijn teruggezet achter de gevelkolommen. Ze worden afgewisseld met entreepartijen met glazen entreedeuren (vervangen) voorzien van kenmerkende houten handvaten. De aan de expeditiestraat gelegen westgevel kent een vergelijkbare indeling met een meer gesloten invulling. Tegen de oost- en zuidgevel is een naamgevende belettering aangebracht. De voorgevel van de Cineac is uitgevoerd in donkere baksteen en voorzien van een hoge glaspui ter plaatse van de begane grond en eerste verdieping. Door de pui steekt boven de entreedeuren een opvallende, naar buiten uitkragende stalen draagconstructie voor aankondigingen. De bovenste verdieping van het warenhuis heeft drie rechthoekige patio's voor optimale daglichttoetreding in de personeelsruimten. Ook de noordgevel is ter plaatse van de dienstruimten die zich achter de Cineac bevinden, om die reden uitgevoerd als glasgevel. Nabij de gevelhoeken zijn op het platte dak series vlaggenmasten geplaatst.

Het interieur van het warenhuis bestaat uit boven elkaar gelegen verdiepingen met ongedeelde verkoopruimtes, waarin de op ruime afstand van elkaar geplaatste kolommen en het nagenoeg ontbreken van daglicht kenmerkend zijn. In het interieur werd oorspronkelijk bij het flexibele karakter passend, laag winkelmeubilair toegepast. De oorspronkelijke, open plafonduafwerking met een houten balkenraster is nog deels aanwezig. De hoofdontsluiting van de verkoopruimtes in de vorm van een roltrappenpartij (trappen vernieuwd) ligt centraal in het gebouw. Aan de zuidflank een met natuursteen afgewerkt trappenhuis en aan de overzijde een

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

lifttenpartij met een front in hetzelfde materiaal. Het warenhuis kent naast het voor winkelend publiek bestemde gedeelte een afzonderlijk dienstcircuit met eigen entrees en diensttrappenhuizen die in verbinding staan met de kantoorverdieping. Deze verdieping heeft een heldere indeling met niet dragende wanden ontsloten door een rondom lopende gang, en is in een eenduidige, zakelijke vormgeving afgewerkt, waarvan diverse elementen, zoals wandbetegeling en travertijn vloerbedekking, behouden zijn gebleven. De vm. Cineac is uitgerust met een zaal voor 600 toeschouwers.

Waardering

Het WARENHUIS met vm. BIOSCOOP, naar ontwerp van M. Breuer i.s.m. A. Elzas uit 1955-1957, onderdeel van het complex 'De Bijenkorf', vertegenwoordigt algemeen belang als mijlpaal in de architectuur van de Wederopbouwperiode vanwege:

- de cultuurhistorische betekenis, als onderdeel van het complex, als symbool voor de wederopbouw;
- de cultuurhistorische waarden als bijzondere uiting van het economische herstel van na de oorlog en de ontwikkeling van de consumptiemaatschappij, waarbij ook het fenomeen van internationale oriëntatie bij de opdrachtverstrekking en in de totstandkoming van het ontwerp een rol speelt;
- de architectuurhistorische en typologische betekenis wegens de vernieuwende winkeltypologie, als meest vooruitstrevende warenhuis in die tijd en als excellent voorbeeld van naoorlogse modernistische architectuur toegepast voor een commerciële functie;
- de -ondanks een grootschalig programma en eenvoudige hoofdvorm- hoogwaardige esthetische kwaliteit van het ontwerp, waarin het rijke materiaalgebruik en verfijnde compositie van bouwelementen op basis van een moderne, functionalistische vormgeving kenmerkend zijn;
- als onderdeel van het (Nederlandse) oeuvre van de toonaangevende en internationaal georiënteerde architect M. Breuer, die als een van de weinige internationale architecten in deze periode een aantal belangrijke gebouwen in Nederland heeft ontworpen;
- de conceptuele en materiële en gaafheid van het gebouw, dat nog altijd dezelfde functie vervult;
- de ensemblewaarden met het in aanvulling op het gebouw ontworpen buitenkunstwerk;
- de stedenbouwkundige betekenis, omdat de architectuur van het warenhuis exemplarisch is voor het op modernistische leest geschoeide wederopbouwplan voor de stad en vanwege de beeldbepalende positie aan de Coolingsingel.

Hoofdcategorie

Handelsgebouwen, opslag- en transportgebouwen

Subcategorie

Winkel (G)

Functie

Winkel (G2)

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument